

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI
TA’MINLASHDAGI MUAMMO VA ECHIMLAR

Rashidova Baxti Yaxyaevna

Jizzax politexnika instituti “Ijtimoiy fanlar” kafedrası katta o’qituvchisi

baxtirashidova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta’minlashga ta’sir etuvchi asosiy omillar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ilmiy tahlil etilgan. Mehnat bozorining hozirgi holati, ishsizlik darajasi dinamikasi, mehnat resurslari tarkibi va hududiy tafovutlar statistik ma’lumotlar asosida yoritilgan. Maqolada ayniqsa yoshlar va ayollar bandligini oshirish, kasb-hunar ta’limi va mehnat bozorining zamonaviy talablariga moslashtirilgan kadrlar tayyorlash masalalari muhokama qilinadi. Shuningdek, bandlik siyosatini takomillashtirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar: *bandlik, mehnat bozori, ishsizlik, aholi, iqtisodiy faol aholi, mehnat resurslari, xavfsizlik, iqtisodiy barqarorlik, ishsizlik, davlat dasturlari, yoshlar bandligi.*

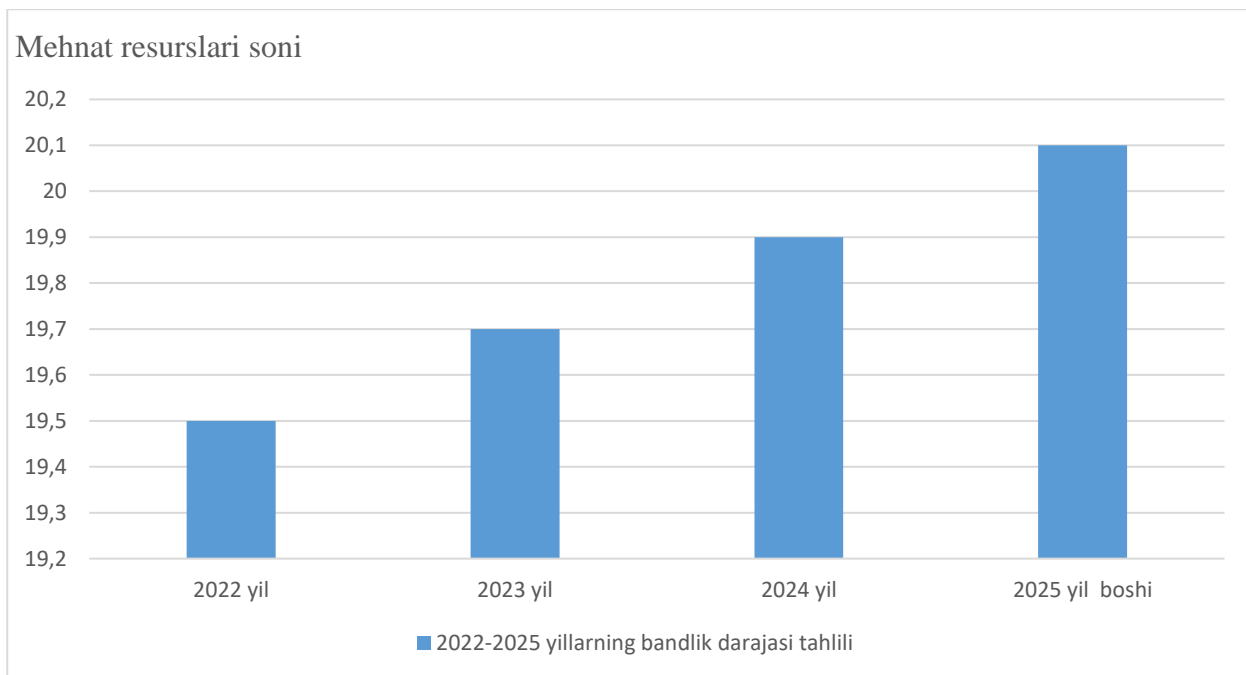
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va aholi sonining ortishi bilan bog‘liq ravishda, bandlikni ta’minlash muammolari yanada dolzarblashmoqda. Aholi bandligi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, balki ijtimoiy adolat va yashash darajasini oshirish nuqtai nazaridan ham katta ahamiyatga ega. Aholi bandligi mamlakat iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy farovonligining asosiy ko‘rsatkichlaridan biridir. O‘zbekistonda yildan-yilga mehnatga layoqatli aholi soni ortib bormoqda, bu esa bandlik siyosatini yanada takomillashtirishni dolzarb vazifa sifatida belgilaydi. So‘nggi yillarda olib borilgan iqtisodiy liberallashtirish siyosati natijasida mehnat bozorida ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi, biroq tizimda qator strukturaviy va hududiy muammolar saqlanib qolmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida aholi bandligi masalasi so‘nggi yillarda ijtimoiy va iqtisodiy siyosatning markaziy o‘rinlaridan birini egallamoqda. Aholi bandligini ta’minlash, nafaqat mehnat resurslaridan samarali foydalanishni, balki iqtisodiy o‘rinishni, ijtimoiy barqarorlikni va jamiyatda adolatni ta’minlashni ham nazarda tutadi. Aholi sonining ortishi, mehnat bozorining o‘zgarishi va texnologik taraqqiyot bilan

bogʻliq ravishda bandlike muammolari yangi jahonshumul va milliy xususiyatlarga ega boʻlib, ularga eʼtibor berish ayniqsa zarur. Oʻzbekistonning iqtisodiy rivojlanish yoʻli, bandlikni taʼminlash, yoshlar va ayollarni ish bilan taʼminlash, mehnat bozorini isloh qilish, kasb-hunar taʼlimining sifatini oshirish kabi koʻplab dolzarb vazifalarni oʻz ichiga oladi. Bugungi kunda, mamlakatda bandlikni taʼminlash borasidagi davlat siyosati izchil rivojlanayotgan boʻlib, mehnat bozorining zamonaviy talablariga mos keladigan ishchi kuchini tayyorlash, yoshlar va ayollarni ishga jalb etish, kasb-hunar taʼlimini takomillashtirish kabi masalalar dolzarb ahamiyatga ega. Oʻzbekistonda bandlikni taʼminlash masalalari soʻnggi yillarda keng koʻlamda oʻrganilmoqda. Bu yoʻnalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, davlat dasturlari va xalqaro tajribalar bandlikni oshirish va ish bozorining samarali ishlashini taʼminlashga qaratilgan.

1-jadval¹

Mehnat resurslari va bandlik darajasi

Band aholi ulushi 2022-yilda **67,2 %**, 2023–2025-yillarda esa barqaror ravishda **67,4–67,8 %** oraligʻida shakllangan. Bu koʻrsatkichlar mehnat bozorida barqaror oʻsish mavjudligini anglatadi.

¹ Milliy statistika qoʻmitasi maʼlumotlariga koʻra muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

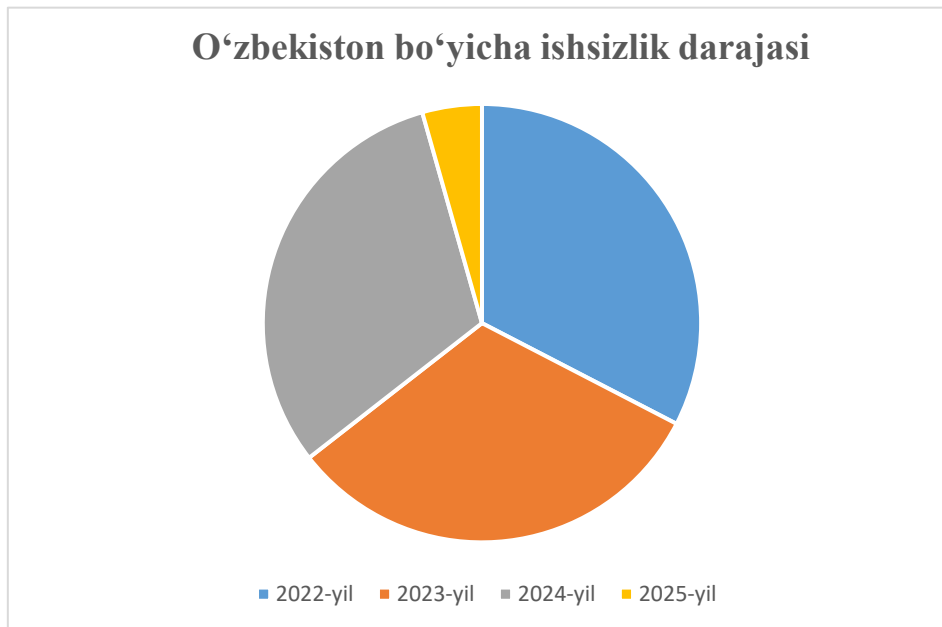
O‘zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta’minlash masalasi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Aholi bandligi, mehnat resurslarining samarali taqsimlanishi va bandlike darajasining oshishi nafaqat iqtisodiy o‘shishni ta’minlash, balki ijtimoiy barqarorlikni ham mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuni ta’kidlash kerakki, aholi bandligini ta’minlashda bir nechta muhim omillarni hisobga olish zarur. Maqoladada O‘zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta’minlashning asosiy dolzarb masalalari tahlil qilinadi, va mavjud natijalar quyidagicha taqdim etiladi:

➤ Iqtisodiy o‘shish va aholi bandligi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik O‘zbekiston iqtisodiyotining o‘shishi, ayniqsa, qishloq xo‘jaligi, sanoat va xizmat ko‘rsatish sohalarida yangi ish o‘rinlarini yaratish imkoniyatlarini taqdim etadi. Baxtiyorov (2020) o‘z tadqiqotida iqtisodiy o‘shish va aholi bandligi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni ko‘rsatib, bandlikni oshirishda ijtimoiy infratuzilmaning muhim ahamiyatini ta’kidlagan [3]. O‘zbekiston hukumati tomonidan ilgari surilgan iqtisodiy rivojlanish rejalarida ish o‘rinlarini yaratish va mehnat bozorini diversifikatsiya qilishning ahamiyati alohida ko‘rsatilgan. Shunga qaramay, iqtisodiy o‘shishning aholi bandligini ta’minlashdagi ta’siri, ayniqsa qishloq joylarida sezilarli darajada past. Natijada, davlat dasturlari orqali aholini, ayniqsa, qishloq joylarida ishga joylashtirish zaruriyati mavjud.

➤ Yoshlar bandligi O‘zbekistonning yoshlar bandligi masalasi ayniqsa dolzarb bo‘lib qolmoqda. A.Mirzaev va B.Yusupov (2021) tadqiqotida yoshlar bandligini oshirishda davlat dasturlarining muhimligini ta’kidlaydi [1]. Tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, yoshlarni kasb-hunar ta’limi orqali mehnat bozorining ehtiyojlariga moslashtirish zarur. O‘zbekiston hukumati yoshlar bandligini oshirish maqsadida “Yoshlar uchun ish o‘rinlari” va “Yoshlar ko‘prigi” kabi dasturlarni amalga oshirmoqda. Biroq, yoshlar o‘rtasida ishsizlik darajasi hali ham yuqori. Bu masala yoshlar uchun maxsus kasb-hunar ta’limi va malaka oshirish kurslarini tashkil etishni talab etadi.

➤ Mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlari R. Xo‘jaev (2022) o‘zining tadqiqotida mehnat bozorining o‘zgarishi va zamonaviy ehtiyojlarga javob beradigan kasb-hunar ta’limini shakllantirish zarurligini bildirgan [2]. Mehnat bozorida texnologik o‘zgarishlar va yangi ish o‘rinlarining paydo bo‘lishi, ayniqsa IT va raqamli iqtisodiyot sohalarida, kasb-hunar ta’limining zamonaviylashtirilishini talab etadi. O‘zbekiston hukumati mehnat bozorining ehtiyojlariga mos keladigan malakali kadrlarni tayyorlash uchun kasb-hunar ta’limini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Ishsizlik darajasi

Yoshlar orasidagi ishsizlik darajasi biroz yuqoriroq — **13–15 %** atrofida.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, mazkur muammolarni bartaraf etish uchun mehnat bozorini modernizatsiya qilish, xususiyl sektorni qo'llab-quvvatlash, hududlarda sanoatni rivojlantirish, yangi kasblarga tayyorlash tizimini kengaytirish zarur. Aholini barqaror bandlik bilan ta'minlash mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va ijtimoiy farovonlikning oshishiga xizmat qiladi. Hozirgi kunda O'zbekiston iqtisodiyotida bandlik darajasini oshirish uchun yangi ish o'rinlarini yaratish, mehnat bozoridagi o'zgarishlarga moslashish va yangi kasb-hunarlar talablariga javob beradigan ta'lim tizimini yaratish zarur. Shuningdek, yoshlar bandligini oshirish uchun keng qamrovli dasturlarni ishlab chiqish: O'zbekiston yoshlarining ishga joylashishini ta'minlash uchun yangi innovatsion va maxsus dasturlarni amalga oshirish lozim. Bu dasturlar yoshlarni kasb-hunar ta'limi va malaka oshirish kurslari orqali mehnat bozorining talablariga tayyorlashga qaratilgan bo'lishi kerak. Yoshlar uchun yangi ish o'rinlarini yaratish va ularni jamiyatda faol ishtirok etishga rag'batlantirish lozim. Qishloq hududlarida bandlikni oshirish: Qishloq joylarida aholi bandligini ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Qishloq joylarida kichik va o'rta bizneslarni Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun mehnat bozorini modernizatsiya qilish, xususiyl sektorni qo'llab-quvvatlash, hududlarda sanoatni

² Muallif tomonidan yaratilgan.

rivojlantirish, yangi kasblarga tayyorlash tizimini kengaytirish zarur. Aholini barqaror bandlik bilan ta'minlash mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va ijtimoiy farovonlikning oshishiga xizmat qiladi. bilan ta'minlash kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. A. Mirzaev, B. Yusupov (2021). "Yoshlar bandligi: Davlat dasturlari va kasb-hunar ta'limining roli". O'zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy rivojlanish jurnali, 56(2), 45-59.
2. R. Xo'jaev (2022). "O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri". Mehnat bozorini tahlil qilish va rivojlantirish jurnali, 39(4), 45-59.
3. Baxtiyorov, (2020). "Iqtisodiy o'sish va aholi bandligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik". Xalqaro iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 45(3), 112-119
4. Рашидова, Б. Я. (2024). ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ҚАНЧА МУКАММАЛ БЎЛСА, ХАЛҚ ШУНЧА БАХТЛИ ЯШАЙДИ. Educational Research in Universal Sciences, 3(1), 464-469.
5. Yaxuyayevna, R. B. (2023). The Role of the Neighborhood in Preparing Young People for Family Life. AMERICAN JOURNAL OF SCIENCE AND LEARNING FOR DEVELOPMENT, 2(3), 37-40.